

جمهوری اسلامی ایران

وزارت کشور

استانداری اصفهان

معاونت برنامه ریزی

دفتر برنامه ریزی و بودجه

سند ملی توسعه استان اصفهان

در برنامه چهارم توسعه ۸۸-۱۳۸۴

(مصوب جلسه مورخ ۱۳۸۴/۴/۵ هیئت محترم وزیران)

۲	الف- اصلی ترین قابلیت های توسعه
۴	ب- عمده ترین تنگناها و محدودیتهای توسعه
۶	پ- مسائل اساسی استان
۸	ت- هدفهای بلند مدت
۱۰	ث- راهبردهای بلند مدت توسعه
۱۴	ج- اهداف کمی توسعه استان در برنامه چهارم توسعه

الف- اصلی ترین قابلیت های توسعه

- ۱- موقعیت مکانی ویژه استان (قرار گرفتن استان در مسیر راههای ترانزیتی شمال - جنوب و شرق - غرب و همجواری با ۸ استان دیگر).
- ۲- وجود پتانسیل های قوی کارآفرینی روبه رشد در بخش های اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی.
- ۳- وجود نواحی پتانسیل دار معدنی (بهره مندی از منابع سرشار معادن فلزی ، غیر فلزی و سنگهای تزئینی - ساختمانی و سایر کانی های دارای ارزش افزوده بالا).
- ۴- وجود منابع مالی سرریز حاصل از سرمایه گذاری های گذشته.
- ۵- برخورداری از جاذبه های گردشگری گوناگون تاریخی ، طبیعی و انسان ساخت با ارزش ملی و فراملی به عنوان یک قطب مهم گردشگری کشور.
- ۶- وجود مزیت های فرهنگی اعم از میراث غنی مکتوب تاریخی ، آثار ارزشمند هنری ، معماری و شهرسازی ، هنرمندان و اندیشمندان فرهنگی مؤثر بر تعاملات در سطح کشور و جهان .
- ۷- وجود پتانسیل ها و زیرساختهای نسبتاً " توسعه یافته محرک فعالیت های اقتصادی (راه ، شبکه انتقال انرژی برق ، خطوط انتقال گاز و نفت، شبکه مخابراتی ، شبکه بانکی و ...).
- ۸- وجود مؤلفه های اجتماعی تسریع کننده مناسبات اقتصادی و اجتماعی (سیستم های مالی غیر رسمی قوی، اخلاق حرفه ای، اصناف دارای تجربه غنی، نهادهای اجتماعی خود ضابطه مند غیررسمی، ظرفیت های علمی و تخصصی و ...).
- ۹- وجود منابع طبیعی و اقلیمی متنوع ، خاک مستعد، گونه های زیستی متنوع دامی و امکان توسعه کشت محصولات دارای مزیت نسبی به عنوان محرک فعالیت های اقتصادی (با تاکید ویژه بر بخش کشاورزی و محیط زیست).
- ۱۰- وجود سرمایه های انسانی (ظرفیت های علمی ، فنی، تخصصی ، مدیریتی و...) انباشته شده به عنوان مکمل فعالیت های سرمایه گذاری در راستای اقتصاد دانایی محور.
- ۱۱- وجود دانشگاه های مادر تخصصی و مراکز متعدد آموزش عالی و مؤسسات تحقیقاتی به عنوان مراکز تولید علم و فناوری

- ۱۲- وجود بخش غیر دولتی (تعاونی و خصوصی) توانمند زمینه ساز جذب سرمایه گذاری خارجی.
- ۱۳- استقرار واحدهای بزرگ صنعتی دارای اهمیت ملی نظیر مجتمع فولاد مبارکه ، ذوب آهن و .... در استان.
- ۱۴- توانمندیهای اقتصادی ، اجتماعی ، سیاسی و فرهنگی زنان به عنوان بخش عمده ای از منابع سرمایه های انسانی استان.
- ۱۵- نقش برجسته استان در تولید ، ذخیره و انتقال انرژی در کشور.
- ۱۶- همجواری با حوزه منابع تامین آب زاگرس و امکان توسعه و بهره برداری از آن به عنوان منابع بالقوه و بالفعل تامین آب مورد نیاز صنایع و دشت مرکزی اصفهان.
- ۱۷- وجود توانمندی قوی در زمینه رشته های صنایع دستی .
- ۱۸- وجود زمینه های قانونی برای توسعه ورزش، نگرش مثبت جامعه به فعالیت های ورزشی، گرایش بخش خصوصی و تشکلهای داوطلب غیر دولتی (NGO) به سرمایه گذاری و خدمات رسانی در توسعه ورزش .
- ۱۹- وجود زمینه های تاریخی و اجتماعی مشارکت های مردمی در حوزه های اجتماعی و گسترده بودن موسسات خیریه و سازمان های غیر دولتی فعال .

ب- عمده ترین تنگناها و محدودیت های توسعه

- ۱- عدم تناسب ظرفیت شبکه های حمل و نقل (زمینی ، ریلی و هوایی) .
- ۲- ناکافی بودن امکانات و تأسیسات و تجهیزات مورد نیاز بازرگانی (انبار ، سیلو ، بارانداز و ...) .
- ۳- کمبود تأسیسات و تجهیزات گردشگری و مراکز اقامتی .
- ۴- وجود موانع اجتماعی - فرهنگی در توسعه فعالیت های گردشگری.
- ۵- فقدان زیرساخت های نرم افزاری وسخت افزاری مناسب در زمینه فعالیت های گردشگری استان .
- ۶- کمبود سیستم های حمایتی (زیربناهای مکمل) ، ماشین آلات و ادوات کشاورزی و صنایع پیشینی و تبدیلی کشاورزی جهت هدایت و تکمیل زنجیره تولید به منظور ایجاد ارزش افزوده بالاتر .
- ۷- عدم وجود بسترهای مناسب جهت تلفیق و هم افزائی مؤلفه های سرمایه اجتماعی برای تسریع در روند توسعه استان .
- ۸- فقدان فناوری مناسب و مطابق با استانداردهای جهانی برای رقابت در بازارهای خارجی در فعالیت های اقتصادی و اجتماعی استان .
- ۹- توزیع نامتعادل منابع اقلیمی و طبیعی محرک فعالیت های توسعه در پهنه استان .
- ۱۰- محدودیت کمی و کیفی منابع آب سطحی و زیرزمینی .
- ۱۱- کمبود نزولات آسمانی ، دوره خشکسالی طولانی و پراکنش نامناسب زمانی و مکانی بارش ها و پایین بودن راندمان آبیاری .
- ۱۲- کویری و بیابانی بودن گستره وسیعی از استان و روند رو به افزایش آن .
- ۱۳- فقدان نهادهای خود انگیخته غیردولتی برای اجرائی نمودن ایده های خلاق و ایجاد ارتباط دانش و فن .
- ۱۴- عدم وجود فضاهای قانونی مناسب و امن جهت جذب سرمایه .
- ۱۵- وجود انحصار دولتی در فعالیت های اقتصادی .
- ۱۶- نارسایی سازوکارهای حقوقی پشتیبان فعالیت های اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی .
- ۱۷- عدم تناسب نهادهای پولی و مالی و سازوکارهای مرتبط با نیازهای کارآفرینی .
- ۱۸- کمبود زیرساخت های مؤثر در پی جویی و شناسایی کانی های معدنی .

۱۹- فقدان سازوکار مناسب جهت هدایت منابع مالی سرریز به سرمایه‌گذاری در استان.

۲۰- وابستگی شدید منابع مالی بخش ورزش به درآمدهای عمومی.

ج- مسائل اساسی استان

- ۱- آلودگی های شدید آب ، هوا و خاک و سایر مشکلات زیست محیطی در منطقه مرکزی استان و کلانشهر اصفهان .
- ۲- در معرض خطر قرار داشتن آثار باستانی ، ابنیه و بافت های تاریخی و جاذبه های گردشگری و کمبود سرمایه های لازم برای حفظ، احیا و گسترش آنها .
- ۳- کمبود فضاهای فرهنگی و هنری (موزه ها ، تالارها ، پژوهشکده های هنری و فرهنگی و ...) متناسب با نیازها و قابلیت های استان .
- ۴- در معرض خطر قرار داشتن میراث فرهنگی ، هنرها و آثار هنری و صنایع دستی .
- ۵- ایفا نشدن نقش دولت بعنوان تسهیل گر سازوکارهای اقتصادی .
- ۶- عدم تناسب عرضه منابع انسانی متناسب با نیازهای بازار کار .
- ۷- فقدان روش های کاربردی در جهت استفاده از سرمایه انسانی و مرتبط نمودن سرمایه های اقتصادی و انسانی .
- ۸- افزایش ناهنجاری های اجتماعی و خلاء پرورش استعداد های جوان .
- ۹- ناکافی بودن شبکه های آبرسانی در دشت ها، بهره برداری غیر اصولی از منابع آب، پایین بودن راندمان آبیاری و کارا نبودن سیستم های آبرسانی .
- ۱۰- عدم رشد کافی سرمایه گذاری در بخشهای اقتصادی و در نتیجه عدم تعادل در عرضه و تقاضای نیروی کار و افزایش بیکاری .
- ۱۱- نامتوازن بودن توزیع امکانات زیربنایی و اقتصادی در پهنه استان به ویژه مناطق غربی و شرقی و توسعه نیافتگی و فقر اقتصادی این مناطق.
- ۱۲- استفاده نامناسب و بیش از ظرفیت از منابع طبیعی استان (جنگل ، مرتع و ...) .
- ۱۳- عدم تناسب نرخ روبه رشد زنان تحصیل کرده جویای کار با فضا و دیدگاه حاکم بر بازار کار.
- ۱۴- تکمیل نبودن زنجیره های تولید در بخش معدن و کشاورزی (صنایع فرآوری و مواد معدنی و صنایع تبدیلی کشاورزی) .
- ۱۵- عدم کارآیی تقسیمات کشوری در راستای ایجاد توازن مناطق استان.
- ۱۶- کمبود منابع آب لازم برای توسعه فعالیت های صنعتی و کشاورزی .
- ۱۷- کاهش منابع ذخایر آبی و بحرانی شدن وضعیت سفره های آب زیرزمینی .

- ۱۸- نبود مدیریت یکپارچه در امر مدیریت شهری جهت تحقق طرحهای مصوب شهری و منطقه‌ای .
- ۱۹- عدم تعادل و توازن در برخورداری از خدمات اجتماعی ، زیربنایی و ... در شهرهای استان.
- ۲۰- عدم تناسب توزیع فضایی جمعیت و فعالیتها با توانهای اکولوژیکی.
- ۲۱- تخریب شدید منابع طبیعی و زیست محیطی .
- ۲۲- تمرکز جمعیت و فعالیت‌های اقتصادی در منطقه مرکزی به ویژه کلان شهر اصفهان .
- ۲۳- کوچک و پراکنده بودن اراضی کشاورزی و تبدیل اراضی مستعد کشاورزی حاشیه شهرها به ساخت و ساز .
- ۲۴- فقدان نظام شناسایی استعدادهای ورزشی .

د- هدف های بلند مدت

با توجه به قابلیت‌ها، تنگناها و سطح توسعه یافتگی استان، توسعه آن چند وجهی بوده و بر پایه تولید و توسعه علم و فن آوری در فعالیت‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی (کشاورزی، گردشگری، صنعت و خدمات برتر) و بازرگانی نوین و افزایش سهم استان در تعاملات ملی و فراملی استوار خواهد بود. بدین ترتیب اهداف بلند مدت توسعه استان عبارتند از:

- ۱- ارتقاء نقش و سهم استان در تحقق اهداف و سیاست‌های توسعه ملی و دستیابی به رشد اقتصادی مستمر.
- ۲- ارتقاء شاخص‌های زیست محیطی استان در جهت تحقق توسعه پایدار.
- ۳- دستیابی به رقابت پذیری مطلوب در عرصه‌های اقتصادی ملی و بین‌المللی در زمینه فعالیت‌های محوری توسعه استان.
- ۴- تبدیل استان به یکی از کانون‌های اصلی تولید دانش و فن آوری برتر و نوین در سطح کشور.
- ۵- ارتقاء نقش فرهنگی، علمی و هنری استان در تعاملات ملی و بین‌المللی.
- ۶- تقویت و تجهیز صنعت گردشگری در سطح استانداردهای بین‌المللی و تبدیل استان به عنوان قطب گردشگری کشور.
- ۷- دگرگونی ساختار فعالیت‌های صنعتی، توسعه صنایع با فن آوری بالا و غیر آلاینده و تکمیل زنجیره‌ها و خوشه‌های صنعتی و بهره‌برداری از قابلیت‌های معدنی و صنایع فرآوری معدنی.
- ۸- توسعه صدور خدمات فنی، مهندسی، تخصصی، درمانی و دانش محور.
- ۹- توسعه پایدار، ارتقاء سطح فن آوری کشاورزی، گسترش کشت‌های گلخانه‌ای و صنایع تکمیلی و تبدیلی مرتبط با بخش کشاورزی.
- ۱۰- حفظ، اصلاح، احیاء و بهره‌برداری بهینه از منابع پایه، ذخایر ژنتیکی و منابع طبیعی.
- ۱۱- تأمین مواد غذایی با کیفیت با توجه به رشد جمعیت.
- ۱۲- تأمین و انتقال آب و بهره‌برداری اصولی از آن در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی با توجه به اولویت شرب، محیط زیست، صنعت و کشاورزی.
- ۱۳- تقویت و گسترش شبکه‌های حمل و نقل متناسب با شرایط توسعه.
- ۱۴- ایجاد، توسعه و ارتقاء مشخصات محورهای ارتباطی استان.

- ۱۵- ساماندهی فضایی فعالیت‌ها و استقرار جمعیت در مجموعه شهری اصفهان با رعایت ملاحظات زیست‌محیطی.
- ۱۶- اعتلاء معرفت دینی و ارتقاء و حفظ ارزش‌های فرهنگی و ویژگی‌های هویتی و متناسب سازی زمینه‌های گذران اوقات فراغت برای اقشار مختلف جامعه .
- ۱۷- ایجاد تعادل در توزیع امکانات و زیربنای اقتصادی در پهنه جغرافیایی استان.
- ۱۸- توسعه متوازن کانون‌های جمعیت شهری ، روستائی و عشایری .
- ۱۹- فراهم نمودن زمینه‌های مشارکت عموم مردم در فرآیند توسعه استان به ویژه زنان و جوانان
- ۲۰- تقویت نقش بین منطقه‌ای استان و پذیرش نقش محوری در زمینه مسائل امنیتی و اضطراری با توجه به مرکزیت جغرافیایی استان در سطح کشور.
- ۲۱- تحکیم پایه‌های فرهنگی و توجه به تحولات نگرشی در سیاست‌گذاری‌های مرتبط.
- ۲۲- تربیت و پرورش انسان ماهر ، دانا ، خلاق ، نوآور ، کارآفرین ، توانمند و مشارکت جو در فرآیندهای تولیدی ، اجتماعی و فرهنگی .
- ۲۳- ارتقاء سطح خدمات بازرگانی به عنوان مکمل فعالیت‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری.
- ۲۴- نهادینه سازی بهره‌وری و افزایش آن در بخشهای اقتصادی و عوامل تولید .
- ۲۵- ارتقاء نقش ورزش در تامین سلامت جسمی و روحی و تقویت توانمندیهای افراد و گروههای اجتماعی .
- ۲۶- دست یابی به هدفهای توسعه هزاره (M.D.G) در استان .
- ۲۷- توانمند سازی بخش تعاونی برای ایفای فعالیت های گسترده و اداره بنگاه های اقتصادی بزرگ .
- ۲۸- توسعه نقش و جایگاه زنان در سطوح تصمیم سازی و تصمیم گیری استان .

۵- راهبردهای بلند مدت توسعه

- ۱- ارتقاء نقش بخش غیر دولتی (تعاونی و خصوصی) در تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری ها متناسب با سهم این بخش در فعالیتهای اقتصادی .
- ۲- بهره‌گیری از مدیریت شایسته و هماهنگ در بخش‌های خصوصی ، عمومی ، دولتی و تعاونی در فعالیتهای اقتصادی و به‌کارگیری مطلوب سرمایه انسانی.
- ۳- ایجاد سازوکارهای مناسب حقوقی و قضایی برای حمایت ویژه از کارآفرینان.
- ۴- انجام هزینه‌های زیربنایی و اجرایی سیاستهای مشوق جهت کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تعاونی .
- ۵- واگذاری امور مربوط به تدوین ضوابط و نظارت در زمینه‌های حرفه‌ای به نهادهای صنفی و مدنی .
- ۶- همسان‌سازی ضوابط و مقررات برای فعالیتهای اقتصادی دولتی ، خصوصی و تعاونی در امور غیر حاکمیتی .
- ۷- پالایش و بازنگری در قوانین محدود‌کننده، هزینه‌افزا و ناهمگون در زمینه جذب سرمایه خارجی .
- ۸- گسترش فنون نوین تجارت و بازرگانی در فضای الکترونیکی .
- ۹- افزایش کارایی دولت در راستای کاهش هزینه‌های مبادله در فعالیتهای اقتصادی .
- ۱۰- تقویت زمینه‌های حقوقی و اجرائی در جهت سازماندهی نهاد‌های غیر دولتی و تعاونی‌های تولیدی و خدماتی و حضور سازمان یافته آنان در مراجع سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری استان.
- ۱۱- حذف و ممانعت از شکل‌گیری انحصارات در فعالیتهای اقتصادی (به استثنای انحصار طبیعی).
- ۱۲- بستر‌سازی جهت انتقال تکنولوژی روز آمد.
- ۱۳- رقابتی نمودن فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی در مؤسسات آموزش عالی .
- ۱۴- تشکیل واحد‌های مشاوره (فنی و مهندسی ، مدیریت ، فرهنگی و ورزشی ، بازاریابی و...) و همچنین واحد‌های تحقیق و توسعه در مناطق صنعتی.
- ۱۵- تقویت نقش استان به عنوان یکی از کانون‌های اصلی فرهنگی ، هنری و علمی و مرکزیت برگزاری همایش‌ها و رویدادها در سطوح ملی و فراملی.
- ۱۶- تجهیز شهر اصفهان به کانون‌های اصلی فرهنگی ، هنری و علمی به عنوان مرکزیت برگزاری همایش‌ها و رویدادها در سطوح ملی و فراملی.

- ۱۷- توسعه ، تجهیز و تقویت مناطق مستعد در عرصه‌های مختلف گردشگری .
- ۱۸- ارتقاء سطح مدیریت ، معرفی و بازاریابی جاذبه‌های گردشگری استان در ابعاد ملی و فراملی.
- ۱۹- حفظ ، احیاء و ساماندهی آثار و ابنیه فرهنگی و تاریخی.
- ۲۰- تجهیز و گسترش الزامات شناسایی و پی‌جویی کانی‌های معدنی با ارزش افزوده بالا.
- ۲۱- تجهیز مجموعه شهری اصفهان به نظام آموزشی و تحقیقاتی کارآمد و مجتمع‌های پژوهشی، فن آوری ، آموزش و خدمات تخصصی درمانی ، تولیدی و بازرگانی در تعامل همه جانبه با سطوح ملی و فراملی.
- ۲۲- افزایش بهره‌وری فعالیت‌های کشاورزی ، توسعه آبی‌پروری ، گسترش صنایع تبدیلی و روش‌های نوین بهره‌برداری در بخش کشاورزی در مناطق مستعد استان .
- ۲۳- حفظ و توسعه محدوده‌های زیست محیطی و تثبیت شن‌های روان و جلوگیری از عوامل بیابانزایی.
- ۲۴- ممنوعیت تغییر کاربری و محدودیت بارگذاری صنایع آلاینده و غیر مرتبط در نواحی کشاورزی.
- ۲۵- جهت‌گیری به سمت ایجاد زیربناها و تجهیز و نوسازی در بخش کشاورزی.
- ۲۶- بکارگیری روش‌های مؤثر جهت کاهش آلودگی منابع آب و خاک.
- ۲۷- حفظ ، احیاء و توسعه عرصه‌های مرتعی و جنگلی ، جلوگیری از پیشروی کویر و بیابان‌زایی و ایجاد تعادل دام و مرتع جهت جلوگیری از تخریب مراتع و منابع طبیعی استان.
- ۲۸- بکارگیری فن آوری روزآمد نظیر نانو تکنولوژی و بیو تکنولوژی در کشاورزی و صنعت .
- ۲۹- انتقال آب از حوضه‌های مجاور در چارچوب ظرفیت حوزه‌های آبریز و بهره‌برداری مطلوب از آبهای سطحی و تقویت منابع آبهای زیرزمینی با اولویت آبخوان‌های با بیلان منفی ، کنترل و ذخیره‌سازی آبهای سطحی با استفاده از روش‌های مناسب و در نظر گرفتن شرایط پایین دست .
- ۳۰- کنترل و کاهش تدریجی بهره‌برداری از منابع آب‌های زیرزمینی در دشت‌های ممنوعه.
- ۳۱- اصلاح الگوی مصرف آب در فعالیت‌های مختلف اقتصادی.

- ۳۲- توسعه، تقویت و تجهیز فعالیتهای اقتصادی، زیرساختها، تسهیلات و خدمات شهری با اولویت شهرهای متوسط و کوچک مستعد با هدف توازن توسعه در پهنه استان.
- ۳۳- سیاستگذاری برای هدایت منابع سرریز حاصل از سرمایه‌گذاری شرکتهای دولتی در مناطق کمتر توسعه یافته استان.
- ۳۴- ایجاد زمینه‌های مناسب جهت توسعه مشارکت‌های مردمی در تشکلهای اجتماعی و فرهنگی.
- ۳۵- ایجاد و توسعه واحدهای صنعتی کوچک و متوسط با تأکید برهم‌پیوندی با صنایع بزرگ و استراتژیک و توسعه صنایع فلزی و ریخته‌گری، معدنی، شیمیایی، پایین دست پتروشیمی، ماشین‌سازی و ساخت تجهیزات و فولاد آلیاژی.
- ۳۶- ارتقاء ظرفیت شبکه‌های ارتباطی با استانهای همجوار (اعم از زمینی، ریلی و هوایی).
- ۳۷- ایجاد و توسعه مراکز پژوهشی، تحقیقاتی و طراحی مهندسی در راستای هم‌پیوندی بین نیازهای صنعت و نتایج تحقیقات بر اساس محوریت تقاضای صنایع.
- ۳۸- نوسازی فرآیند داخلی و نظام‌های آموزشی با تأکید بر پرورش، اخلاقیات، روحیه جستجوگری و خلاقیت.
- ۳۹- پیش‌بینی برنامه‌های مناسب جهت بکارگیری امکانات و ظرفیتهای استان با توجه به توان دفاعی استان.
- ۴۰- حفظ و گسترش توانمندیهای محیطی استان به عنوان یکی از عوامل توسعه پایدار.
- ۴۱- گسترش سازوکار مناسب برای شناخت نارضایتی‌های اجتماعی و اقتصادی در سطح جامعه و تمهیدات لازم برای کاهش ناهنجاریهای اجتماعی و کاهش هزینه‌های امنیتی و قضائی.
- ۴۲- واگذاری امور مربوط به تدوین ضوابط و نظارت در زمینه‌های حرفه‌ای به نهادهای صنعتی و معدنی.
- ۴۳- اصلاح ساختار نظام بهره‌برداری و مدیریت اراضی کشاورزی.
- ۴۴- توسعه شهرکهای علمی و پارکهای فن‌آوری و برپایی کریدور علمی و فن‌آوری و بازار دانایی.
- ۴۵- توسعه و تنوع موقعیتهای اشتغال و خدمات رسانی در نواحی روستایی و عشایری استان.

- ۴۶- تمهید سازوکارهای مناسب جهت ایجاد فضای حقوقی و اجتماعی متناسب با نیازها ، مطالبات و توانمندیهای زنان.
- ۴۷- گسترش شبکه‌های جاده‌ای، ریلی و هوایی استان و ترغیب بخش خصوصی (داخلی و خارجی) به مشارکت در سرمایه‌گذاری برای توسعه شبکه‌های حمل و نقل.
- ۴۸- افزایش کمی و کیفی شبکه‌های آبیاری هماهنگ با سدهای موجود در استان .
- ۴۹- توسعه مشارکتهای مردمی و تقویت بخش خصوصی در توسعه آموزشهای فنی و حرفه‌ای.
- ۵۰- توسعه فناوری اطلاعات ، منابع انسانی و امور پژوهشی آموزش های فنی و حرفه‌ای.
- ۵۱- ایجاد سازوکارهای لازم و حمایت از افزایش بهره‌وری در بخش های اقتصادی و عوامل تولید .
- ۵۲- گسترش ورزش های پرورشی ، همگانی ، تفریحی ، قهرمانی و حرفه ای در استان .
- ۵۳- ریشه کنی فقر شدید و گرسنگی و بهره مندی همگانی از مواهب توسعه اقتصادی .
- ۵۴- دستیابی همگانی به آموزش ابتدایی و ترویج و بهبود برابری جنسیتی و توانمندسازی زنان.
- ۵۵- کاهش مرگ و میر مادران و کودکان .
- ۵۶- مبارزه با بیماری های عمده (ایدز / H.I.V ، سل ، مالاریا و ...).
- ۵۷- حمایت موثر از تشکیل و توسعه تعاونی ها و ایجاد و گسترش شهرک ها و مجتمع های تعاونی .
- ۵۸- بستر سازی برای افزایش مشارکت اجتماعی ، اقتصادی ، فرهنگی و سیاسی زنان در روند توسعه استان.
- ۵۹- نهادینه کردن رویکرد مدیریت عرضه و تقاضا و افزایش سطح آگاهی عمومی در مدیریت بهینه مصرف آب .
- ۶۰- ایجاد زمینه های لازم برای جلب مشارکت مردمی و بخش خصوصی در بهره برداری و مدیریت آب .
- ۶۱- گسترش پوشش بیمه های اجتماعی و کاهش خدمات انسانی در اثر حوادث .

ج- اهداف کمی توسعه استان در برنامه چهارم توسعه (۸۸-۱۳۸۴)

ردیف	شاخصهای هدف	واحد اندازه گیری	سال (۱۳۸۳)	سال (۱۳۸۸)
۱	نرخ رشد جمعیت	درصد	۲/۰۶	۱/۲۵
۲	نسبت شهرنشینی از کل جمعیت	درصد	۸۲/۳	۸۷/۶۱
۳	نرخ بیکاری	درصد	۱۳/۳	۸
۴	نسبت بهره برداری (برداشت) از منابع آب سطحی به کل حجم آبهای قابل تجدید شونده	درصد	۷۱	۸۰
۵	نسبت بهره برداری (برداشت) از منابع آب زیرزمینی به کل حجم آبهای قابل تجدید و استحصال زیرزمینی	درصد	۱۰۷	۱۰۰
۶	نسبت آب قابل تنظیم به آب تجدید شونده	درصد	۳۳/۱	۳۵/۸۶
۷	نسبت حجم مخزن به آب تجدید شونده	درصد	۳۱/۷۲	۳۲/۱۴
۸	کل تولید محصولات زراعی در سال افق	هزار تن	-	۴۴۵۰
۹	کل تولید محصولات باغی در سال افق	هزار تن	-	۶۱۲
۱۰	تولید محصولات دامی در سال افق	هزار تن	-	۹۱۸
۱۱	سهم بخش کشاورزی در تولید ناخالص داخلی استان	درصد	۷	۵/۱
۱۲	سهم بخش کشاورزی در اشتغال استان	درصد	۱۱/۹	۹/۸
۱۳	سهم بخش صنعت و معدن در تولید ناخالص داخلی استان	درصد	۴۱	۳۸/۴
۱۴	سهم بخش صنعت و معدن در اشتغال استان	درصد	۳۸	۳۷
۱۵	نسبت مساحت مناطق تحت کنترل محیط زیستی به کل مساحت استان	درصد	۵/۳۶	۹/۳

ردیف	شاخصهای هدف	واحد اندازه گیری	سال (۱۳۸۳)	سال (۱۳۸۸)
۱۶	ارزش سالانه صادرات غیر نفتی	میلیارد ریال	۵۸۰	۹۳۵
۱۷	نسبت جمعیت باسواد ۶ ساله و بالاتر به کل جمعیت ۶ ساله و بالاتر	درصد	۹۲/۱	۹۳/۵
۱۸	پوشش تحصیلی جمعیت ۱۸ - ۶ ساله	درصد	۸۱/۵	۸۴
۱۹	نسبت دانشجو به یکصد هزار نفر جمعیت	نفر	۳۳۴۸	۴۱۳۲
۲۰	تعداد موسسات، مراکز، کانونهای فرهنگی و هنری، و اردوگاههای پرورش کودکان، نوجوانان و جوانان	عدد	۶۱۳	۷۶۷
۲۱	تعداد مراکز، کانونها و قطبهای جهانگردی تجهیز شده، بناهای مهم تاریخی و فرهنگی تعمیر و ساماندهی حریم شده	عدد	۴۲۳	۸۶۵
۲۲	سرانه فضاهای ورزشی (سرپوشیده و باز) در کل جمعیت	متر مربع	۰/۲۳	۰/۹
۲۳	تعداد مراکز ملی، قطب های پژوهشی، پارکها و مراکز رشد علم و فناوری	عدد	۶	۱۱
۲۴	نسبت ساختمانهای با مصالح بادوام به کل ساختمانها	درصد	۳۵	۵۳
۲۵	تولید سالانه مسکن به ازای هر هزار نفر جمعیت	واحد مسکونی	۶/۸	۱۳/۲
۲۶	ضریب نفوذ تلفن ثابت	درصد	۳۰/۵	۵۳
۲۷	ضریب نفوذ تلفن همراه	درصد	۹	۶۲
۲۸	ضریب نفوذ اینترنت	درصد	۱۲/۷۴	۳۸/۰۲
۲۹	تعداد مشترکین گاز طبیعی	مشترک	۷۷۶۷۰۰	۱۰۲۶۷۰۰
۳۰	ظرفیت عملی نیروگاههای تولید برق	مگاوات	۳۰۰۶	۳۸۷۰

ردیف	شاخصهای هدف	واحد اندازه گیری	سال (۱۳۸۳)	سال (۱۳۸۸)
۳۱	نسبت تعداد تشکل ها و نهادهای مدنی برای هر یکصد هزار نفر جمعیت	عدد	۵/۲	۱۲/۲
۳۲	نسبت طول راه های روستایی آسفالته به کل طول راه های روستایی	درصد	۵۰/۲	۶۷/۲
۳۳	نسبت طول راه های فرعی آسفالته به کل طول راه های فرعی	درصد	۸۰	۱۰۰
۳۴	رفع نقاط حادثه خیز در جاده ها	درصد	۴۷	۱۰۰
۳۵	نسبت برخورداری جمعیت (شهری و روستایی) از برق	درصد	۹۹/۸	۱۰۰
۳۶	گسترش پوشش بیمه های اجتماعی (نسبت بیمه شدگان اصلی به جمعیت فعال)	درصد	۳۹/۱۴	۵۰
۳۷	شیوع کم وزنی متوسط و شدید در کودکان زیر پنج سال (شهری)	درصد	۱۰/۸	۶
۳۸	شیوع کم وزنی متوسط و شدید در کودکان زیر پنج سال (روستایی)	درصد	۸/۷	۵
۳۹	کاهش (به نصف رسانیدن) تعداد سوانح و حوادث حمل و نقل	مورد	۷۸۰۰	۳۵۰۰
۴۰	میزان بی سوادی در زنان همسر دار ۱۰ تا ۴۹ ساله (شهری)	درصد	۱۳/۴	۸
۴۱	میزان بی سوادی در زنان همسر دار ۱۰ تا ۴۹ ساله (روستایی)	درصد	۲۴/۲	۱۲
۴۲	امید به زندگی در بدو تولد	سال	۷۰/۶	۷۳
۴۳	شاخص توسعه انسانی (HDI)	میزان	۰/۷۸۹	۰/۸۳
۴۴	شاخص رفاه اجتماعی	میزان	۶۳۷	۸۵۰
۴۵	جمعیت زیر خط فقر نسبی	درصد	۱۵	۷

سال	سال	واحد	شاخصهای هدف	ردیف
(۱۳۸۸)	(۱۳۸۳)	اندازه گیری		
۱۳	۱۶	برابر	نسبت هزینه دهک ثروتمندترین به دهک فقیرترین خانواده ها (شهری)	۴۶
۱۲	۱۵	برابر	نسبت هزینه دهک ثروتمندترین به دهک فقیرترین خانواده ها (روستایی)	۴۷
۶	۱۱/۰۱	برابر	نسبت هزینه دو دهک ثروتمندترین به دو دهک فقیرترین خانواده ها	۴۸
۸۲	۷۴	درصد	نسبت هزینه غیرخوراکی به کل هزینه های خانوار (شهری)	۴۹
۷۵	۶۷	درصد	نسبت هزینه غیرخوراکی به کل هزینه های خانوار (روستایی)	۵۰
۰/۹	۲/۵	درصد	نسبت جمعیت دارای هزینه های درمانی بیش از ۴۰ درصد هزینه خانوار (هزینه های کمرشکن درمانی)	۵۱

ردیف	شاخصهای هدف	واحد اندازه گیری	طی برنامه (۸۸-۱۳۸۳)
۵۲	کاهش تعداد کارکنان دولت	درصد	۵
۵۳	افزایش تعداد واحدهای دولتی اداره گردیده به روش قیمت تمام شده	درصد	۵۰
۵۴	حجم تصدی های اجتماعی، فرهنگی واگذار شده به بخش غیردولتی	درصد	۱۵
۵۵	نسبت برخورداری دستگاه های دولتی از امکانات اینترنتی	درصد	۱۰۰
۵۶	متوسط سرانه آموزش سالانه مدیران و کارکنان دولت	ساعت	۴۰
۵۷	کاهش در جمعیتی که حداقل انرژی غذایی لازم را دریافت نمی کنند	درصد	۲۵
۵۸	نرخ ثبت نام خالص در مدارس ابتدایی	درصد	۹۸/۵
۵۹	نسبت دختران به پسران در سطوح تحصیلی	درصد	۹۷
۶۰	کاهش در نرخ مرگ و میر کودکان زیر پنج سال در هزار تولد زنده	درصد	۳۰
۶۱	کاهش در نرخ مرگ و میر مادران در یکصد هزار تولد زنده	درصد	۴۰
۶۲	کاهش در موارد جدید ابتلا به ایدز / HIV	درصد	۵۰
۶۳	افزایش درصد جمعیت تحت پوشش آب شهری	درصد	۲
۶۴	افزایش درصد جمعیت تحت پوشش فاضلاب شهری	درصد	۱۰/۷
۶۵	افزایش شاخص بهره مندی از آب آشامیدنی روستایی	درصد	۲۴/۶
۶۶	افزایش شاخص جمعیت تحت پوشش فاضلاب روستایی	درصد	۷/۱

ردیف	شاخصهای هدف	واحد	طی برنامه (۸۸-۱۳۸۳)
۶۷	سطح توسعه، اصلاح و جایگزینی باغات	هزار هکتار	۲۴
۶۸	عملیات آبخیزداری	هزار هکتار	۴۱۳
۶۹	عملیات آب و خاک	هزار هکتار	۱۶۵
۷۰	متوسط افزایش اشتغال سالانه	نفر	۶۵۷۴۹
۷۱	نرخ رشد سالانه ارزش افزوده کلیه فعالیتهای اقتصادی	درصد	۹/۲
۷۲	سهم سرمایه گذاری مورد نیاز از کل کشور	درصد	۷/۴۲
۷۳	نرخ رشد سالانه بهره وری سرمایه	درصد	۲/۱
۷۴	نرخ رشد سالانه بهره وری نیروی کار	درصد	۴/۴